

2017-02-17

Vår ref 2016/481-114
Er ref M2015/04128/Nm

Miljö- och energidepartementet

Yttrande - Riksintresseutredningens betänkande, Planering och beslut för hållbar utveckling

Sammanfattning av Regionförbundet i Kalmars synpunkter

- Riksintressesystemet måste vara enkelt, tydligt, överskådligt och begripligt
- Omfattningen i areal av landets yta som klassas som riksintresse, 46 %, orimlig och måste minskas.
- Områden som klassas som riksintressen bör vara nationellt unika i sitt slag.
- Sektorsmyndigheternas förslag till riksintressen måste grunda sig på tydliga kriterier, vara tydligt avgränsade och motiverade samt regelbundet aktualitetsprövas.
- Regeringen bör tilldela någon myndighet, till exempel Boverket, att ta ansvar för en fristående granskning innan ett område slutligen förklaras som riksintresse.
- Utredningens förslag, att införa begreppet ”område av väsentligt allmänt intresse” med både nationellt, regionalt och lokalt perspektiv, riskerar att göra planeringssystemet än mer komplicerat och bör inte genomföras.
- Dricksvattenförsörjning är en så väsentlig fråga att det bör bli ett nytt riksintresse.
- Sektorsmyndigheternas underlag för ett riksintresse måste utformas så att berörda kommuner kan redovisa dem i sin översiktsplan respektive detaljplaner samt ta hänsyn till dem i planeringen utan att göra ytterligare utredningar.
- I utredningen är den regionala planeringen samt den allt större betydelse den fått senare årtionden för regionernas utveckling, till exempel infrastruktur och bostadsmarknad, svagt belyst.
- Större mandat än idag bör ges till den regionala nivån att, tillsammans med kommunerna, samverka kring regionens utveckling och därmed huvuddragen i regionens fysiska planering inkluderande riksintressen.

Inledning

Regionförbundet i Kalmar län har tagit del av Riksintresseutredningens betänkande "Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99)". Vi lämnar härmed följande synpunkter.

Regionförbundet i Kalmar län har ansvar att utarbeta och fastställa dels en strategi för länet utveckling, dels länsplaner för regional transportinfrastruktur. Regionförbundet är även formell remissinstans för kommunernas översiktsplaner enligt plan- och bygglagen samt samrådspart avseende kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning.

Länet har höga ambitioner för flera områden som berör remissens frågeställningar om miljöbalkens 3 kap, hushållning med mark och vatten samt riksintressen. Det finns uttryckt i RUS Regional utvecklingsstrategi för Kalmar län 2010-2020.

Länets mål är bland annat:

- ett transportsystem som ska vara hållbart ur ett miljöperspektiv,
- ett växande näringsliv som bidrar till hållbar utveckling
- befolkning och välfärd – möta länets demografiska utmaning genom att kraftsamla kring ökad inflyttning
- miljö i balans; god vattenkvalitet i såväl grundvatten som sjöar, vattendrag och kustvatten
- bibehålla och förbättra värdefulla biotoper, miljöer och landskap samt göra det möjligt att nyttja dessa miljöer som en resurs för folkhälsa, turism och livsmedelsproduktion
- länets kulturarv, kultur- och naturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas.

Regionförbundet i Kalmar läns synpunkter

Det är välkommet att en genomgripande översyn görs av 3 kap miljöbalken och hur riksintressesystemet fungerar.

Riksintressesystemet måste vara enkelt, tydligt, överskådligt och begripligt

Det finns ett stort behov att se över riksintressesystemet aktualitet samt förenkla och förtydliga detsamma. Regionförbundet ser i många delar samma problem som utredningen lägger fram, till exempel brist på aktualitetsprövning, orimligt stor andel av landet som är utpekad som riksintressen, bristande samordning mellan olika myndigheter, behov av gemensamma hanteringsrutiner och gemensam dokumentation av alla de olika riksintressena, stora olikheter hur olika myndigheter har hanterat och motiverat de riksintressen man föreslagit.

Regionförbundet i Kalmar län delar utredningens syn att det finns viktiga samhällsintressen som även i framtiden bör omges av nationella bestämmelser för långsiktig hushållning med mark och vatten. Dock är omfattningen i areal av landets yta som klassas som riksintresse, 46 %, orimlig. Det är uppenbart att många områden av riksintresse enligt kap 3 MB är otillräckligt motiverade och avgränsade och i vissa fall, helt eller delvis, inte längre bör kvarstå som riksintresse då motivet för införandet av riksintresset kan ha ändrats. Områden som klassas som riksintressen bör vara nationellt unika i sitt slag. Det är inte minst väsentligt för att riksintressesystemet ska uppfattas som legitimt.

Sektorsmyndigheternas förslag till riksintressen måste grunda sig på tydliga kriterier och regeringen måste tilldela någon myndighet, till exempel Boverket, att ta ansvar för en fristående granskning innan ett område slutligen förklaras som riksintresse. Granskning av rimligheten i ett förslaget riksintresse, regelbundna aktualitetsprövningar av befintliga riksintressen samt samordning av de olika riksintressena bör kunna leda till önskvärd minskning av den areal i Sverige som är utpekad som riksintresse.

Begreppet "område av väsentligt allmänt intresse"

Dagens system med riksintressen och hur miljöbalkens bestämmelser verkar är komplicerat och inte lätt att överblicka, vilket denna utredning i sig visar. Förslaget att införa begreppet "område av väsentligt allmänt intresse", som enligt utredningen kan ha både nationellt, regionalt och lokalt perspektiv, riskerar att göra planeringssystemet än mer komplicerat. Det riskerar att tynga mer än det gör systemet tydligare.

Vi är också tveksamma till om införandet av "väsentligt allmänt intresse" skulle minska den areal i varje län/region där staten har inflytande. Större mandat än idag bör ges till den regionala nivån att, tillsammans med kommunerna, samverka kring regionens utveckling och därmed huvuddragen i regionens fysiska planering. På den regionala nivån finns goda förutsättningar för helhetssyn på den fysiska samhällsplaneringen, för såväl hushållning med mark och vatten som regional utveckling där infrastrukturplanering och bostadsförsörjning är betydelsefulla delar.

Dricksvatten – nytt viktigt riksintresse

En grundläggande fråga för samhällets funktion är tillgången på dricksvatten. Regionförbundet i Kalmar län ser dricksvattenförsörjningen som en så väsentlig fråga att det bör bli ett nytt riksintresse. Såväl grundvattenförekomster, stora och orörda isälvsformationer som viktiga ytvattentäkter bör kunna förklaras som riksintresse i de delar av landet där dricksvattenförsörjning är ett problem.

Riksintressesystemet behöver utvecklas och tillämpningen förtydligas

För att riksintressesystemets tillämpning i sin helhet ska effektiviseras är det väsentligt att underlagen om riksintressen från sektorsmyndigheterna är utformat så att berörda kommuner kan redovisa dem i sin översiktsplan respektive detaljplaner samt ta hänsyn till dem i planeringen utan att göra ytterligare utredningar. Sektorsmyndigheten måste ge tydlig motivering, värdebeskrivning och besked om restriktioner för det aktuella riksintresset. Kommunerna kan annars tvingas till omfattande utredningar i samband med en planeringssituation där riksintresset berörs. Det kan leda till att viktig information om ett område framkommer i ett mycket sent skede och därmed förorsakar onödig användning av tid och medel. Det kan innebära förseningar av hela planeringsprocesser och därmed vara ett hinder för viktiga bostadsbyggnadsprojekt eller andra projekt av stor betydelse för kommunal eller regional utveckling.

Det regionala perspektivet

Utredningen påpekar att nya åtagande enligt internationella överenskommelser samt nationella mål, planer och program fått en allt tydligare roll i samhällsplaneringen. I utredningen är dock den regionala utvecklingsplaneringen och den allt större betydelsen och påverkan den fått senare årtionden för bland annat fysisk planering och bostadsmarknadsfrågor svagt belyst. Många riksintressen enligt 3 kap. MB sträcker sig över flera kommuner och är inte bara ett kommunalt utan även ett regionalt intresse.

I såväl regioner bestående av ett län som större regioner bildad av flera län har Regionala Utvecklingsstrategier (RUS) samt regional samverkan inom och mellan regioner stor betydelse även för den fysiska planeringen. Det innebär att den regionala nivån har stor påverkan på planering av mark, vatten och fysisk miljö samt hållbar utveckling och långsiktigt god hushållning från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt.

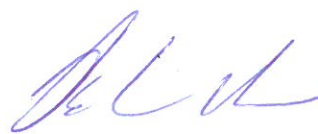
Representation i utredningen

Enligt utredningens sammanfattning har riksintresseutredningen genomförts i samråd med berörda myndigheter, utredningar och organisationer. Vi konstaterar dock att utredning i huvudsak bestått av personer från den nationella nivån. Regional representation har bestått av ett fåtal länsstyrelserepresentanter som ju även de representerar nationella intressen. SKL har genom en person representerat både den kommunala och den regionala nivån. Vi finner det anmärkningsvärt då planeringssystemet och miljöbalkens hushållningsbestämmelser i väsentliga delar ska tas omhand i den kommunala fysiska planeringen men även har stor påverkan på regional utvecklingsplanering och infrastrukturplanering.

Regionförbundet i Kalmar län

Ulf Nilsson
ordförande

Helena Nilsson
regiondirektör